Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ANDREAS BJONDI [*ANDREA BIONDI*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2025. gada 18. septembrī[1]

Lieta C-564/24

Eisenberger Gerüstbau GmbH
pret
JK

(*Kammergericht* (Berlīnes Augstākā tiesa, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Distances līgums starp tirgotāju un patērētāju – Patērētāja atteikuma tiesības – Tirgotāja tiesības uz kompensāciju – Saziņas nodibināšana starp patērētāju un tirgotāju ar patērētāja ieceltas trešās personas starpniecību

I. Ievads

1. Valsts tiesas uzdotie jautājumi par Direktīvas 2011/83[2] interpretāciju galvenokārt attiecas uz jēdziena "distances līgums" definīciju un veidu, kā atrast taisnīgu līdzsvaru starp dažādiem mērķiem, kurus Savienības likumdevējs ir izvirzījis patērētāja atteikuma gadījumā. Direktīvas galvenais mērķis ir skaidrs: patērētāju aizsardzība. Tomēr tā ir jāpielāgo nepieciešamībai saglabāt tiesisko drošību un labticību starp līgumisko attiecību pusēm. Tātad šī lieta sniedz Tiesai iespēju precizēt svarīgus direktīvas piemērošanas aspektus.

2. Ar prejudiciāliem jautājumiem iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2011/83 2. pantā minētajā jēdzienā "distances līgums" var ietilpt arī situācija, kad patērētājs pirms līguma noslēgšanas ir izmantojis tirgotāja, kas ir trešā persona, atbalstu, un vai turpmāka vienošanās par papildu pakalpojumiem var būt kvalificējama par distances līgumu. Visbeidzot, manuprāt, svarīgākais jautājums attiecas uz situāciju, kad patērētājs atsakās no līguma pēc līguma izpildes, lai arī [līgumā] nav likumā paredzētās informācijas par atteikšanos; rodas jautājums, vai patērētājam var būt pienākums izmaksāt tirgotājam saprātīga apmēra atlīdzinājumu, jo pretējā gadījumā varētu notikt tiesību ļaunprātīga izmantošana.

[1] Oriģinālvaloda – itāļu.

[2] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/83/ES (2011. gada 25. oktobris) par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (OV 2011, L 304, 64. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 25. novembra Direktīvu (ES) 2015/2302 (OV 2015, L 326, 1. lpp.) un Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 27. novembra Direktīvu (ES) 2019/2161 (OV 2019, L 328, 7. lpp.).

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

3. Direktīvas 2011/83 2. pantā paredzēts:

"Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

1) "patērētājs" ir jebkura fiziska persona, kura līgumos, uz ko attiecas šī direktīva, darbojas nolūkos, kas nav saistīti ar tās komercdarbību, uzņēmējdarbību, amatniecisko darbību vai profesiju;

2) "tirgotājs" ir jebkura fiziska vai jebkura privāta vai publiska juridiska persona, kura, tostarp ar jebkuras citas personas, kas darbojas šīs personas vārdā vai uzdevumā, starpniecību, saistībā ar līgumiem, uz kuriem attiecas šī direktīva, darbojas nolūkos, kas ir saistīti ar tās komercdarbību, uzņēmējdarbību, amatniecisko darbību vai profesiju; [..]

7) "distances līgums" ir jebkurš pārdošanas vai pakalpojumu līgums, kas noslēgts starp tirgotāju un patērētāju saskaņā ar organizētu distances pārdošanas vai pakalpojumu sniegšanas shēmu, tirgotājam un patērētājam vienlaikus fiziski neatrodoties vienā vietā, un šā līguma noslēgšanai tiek ekskluzīvi izmantots viens vai vairāki distances saziņas līdzekļi līdz līguma noslēgšanas brīdim un pašā līguma noslēgšanas brīdī."

4. Šīs direktīvas 6. panta "Informēšanas prasības distances līgumiem un ārpus uzņēmuma telpām noslēgtiem līgumiem" redakcija ir šāda:

"1. Pirms patērētājs ir uzņēmies ārpus uzņēmuma telpām noslēgta līguma vai distances līguma, vai arī jebkāda tamlīdzīga piedāvājuma saistības, tirgotājs skaidrā un saprotamā veidā patērētājam sniedz šādu informāciju: [..]

h) ja pastāv atteikuma tiesības – nosacījumi, termiņš un kārtība atteikuma tiesību izmantošanai saskaņā ar 11. panta 1. punktu, kā arī I pielikuma B daļā dotais atteikuma veidlapas paraugs;

i) attiecīgā gadījumā informācija par to, ka atteikuma gadījumā un distances līgumiem, ja preces to veida dēļ parasti nevar nosūtīt atpakaļ pa pastu, ar preču atdošanu atpakaļ saistītās izmaksas sedz patērētājs;

j) gadījumā, ja patērētājs izmanto atteikuma tiesības pēc tam, kad iesniedzis pieprasījumu atbilstīgi 7. panta 3. punktam vai 8. panta 8. punktam, informācija par to, ka patērētājs maksā tirgotājam samērīgu summu saskaņā ar 14. panta 3. punktu;

k) ja atteikuma tiesības nav paredzētas saskaņā ar 16. pantu, informācija par to, ka patērētājam nebūs atteikuma tiesību, vai, attiecīgā gadījumā, apstākļi, kādos patērētājs zaudē savas atteikuma tiesības; [..]."

5. 9. panta "Atteikuma tiesības" 1. punktā noteikts šādi:

"1. Izņemot, ja piemēro 16. pantā minētos izņēmumus, patērētājs 14 dienu laikā var atteikties no distances līguma vai ārpus uzņēmuma telpām noslēgta līguma, nesniedzot nekādu pamatojumu un sedzot tikai tās izmaksas, kas paredzētas 13. panta 2. punktā un 14. pantā."

6. Direktīvas 10. panta "Informācijas nesniegšana par atteikuma tiesībām" redakcija ir šāda:

"1. Ja tirgotājs patērētājam nav sniedzis informāciju par atteikuma tiesībām, kā noteikts 6. panta 1. punkta h) apakšpunktā, atteikuma termiņš beidzas 12 mēnešus pēc sākotnējā atteikuma termiņa beigām, ko nosaka saskaņā ar 9. panta 2. punktu.

2. Ja 12 mēnešu laikā no 9. panta 2. punktā minētās dienas tirgotājs patērētājam ir sniedzis šā panta 1. punktā minēto informāciju, atteikuma tiesību periods beidzas pēc 14 dienām vai gadījumos, kad dalībvalstis ir pieņēmušas noteikumus saskaņā ar 9. panta 1.a punktu, sākot no dienas, kad patērētājs ir saņēmis minēto informāciju – pēc 30 dienām."

7. Direktīvas 12. pantā "Atteikuma sekas" ir paredzēts, ka:

"Izmantojot atteikuma tiesības, tiek izbeigtas pušu saistības:

a) izpildīt distances līgumu vai ārpus uzņēmuma telpām noslēgtu līgumu; vai

b) noslēgt distances līgumu vai ārpus uzņēmuma telpām noslēgtu līgumu gadījumos, kad piedāvājumu izteicis patērētājs."

8. Direktīvas 13. panta "Tirgotāja pienākumi gadījumos, kad tiek izmantotas atteikuma tiesības" 1. punktā paredzēts, ka:

"1. Tirgotājs atmaksā visus maksājumus, ko viņš ir saņēmis no patērētāja, tostarp attiecīgā gadījumā piegādes izdevumus, bez nepamatotas kavēšanās un jebkurā gadījumā ne vēlāk kā 14 dienu laikā no dienas, kad viņš saskaņā ar 11. pantu tika informēts par patērētāja lēmumu atteikties no līguma.

[..]"

9. Direktīvas 14. panta "Patērētāja pienākumi gadījumos, kad tiek izmantotas atteikuma tiesības" 4. punkta a) apakšpunktā paredzēts:

"4. Patērētājs nesedz nekādas izmaksas par:

a) sniegtajiem pakalpojumiem, ūdens, gāzes vai elektrības piegādi, ja vien tie nav laisti pārdošanā ierobežotā tilpumā vai noteiktā daudzumā, vai centralizētu siltumapgādi – ne pilnībā, ne daļēji atteikuma termiņā, ja:

   i) tirgotājs nav sniedzis informāciju saskaņā ar 6. panta 1. punkta h) vai j) apakšpunktu; vai

   ii) patērētājs nav skaidri pieprasījis, lai izpilde sāktos atteikuma termiņā saskaņā ar 7. panta 3. punktu un 8. panta 8. punktu; vai [..]."

B. Vācijas tiesības

10. *Bürgerliches Gesetzbuch*[3] (Civilkodekss; turpmāk tekstā – "*BGB*") 242. pantā paredzēts:

"Parādniekam ir pienākums izpildi veikt labticīgi, ņemot vērā pieņemto praksi."

11. *BGB* 312.c pantā "Distances līgumi" paredzēts:

"(1) "Distances līgumi" ir līgumi, kuros tirgotājs vai persona, kas rīkojas tā vārdā vai uzdevumā, un patērētājs līgumslēgšanas sarunām un līguma slēgšanai izmanto tikai distances saziņas līdzekļus, ja vien līgums netiek slēgts saskaņā ar organizētu distances pārdošanas vai pakalpojumu sniegšanas shēmu.

(2) Distances saziņas līdzekļi šī kodeksa izpratnē ir visi saziņas līdzekļi, kurus var izmantot, lai sagatavotu vai noslēgtu līgumu, līgumslēdzēju pusēm vienlaicīgi neesot fiziski klātesošām, piemēram, vēstules, katalogi, telefona zvani, faksa sūtījumi, e-pasta vēstules, īsziņas (SMS), kas nosūtītas, izmantojot mobilo sakaru dienestus, kā arī radio un elektroniskie plašsaziņas līdzekļi."

12. *BGB* 357. pantā "Tiesiskās sekas saistībā ar atteikšanos no līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām un attālināti, izņemot finanšu pakalpojumu līgumus" paredzēts:

"(1) Saņemtais labums jāatdod vēlākais pēc 14 dienām.

[..]

(8) Ja patērētājs atsakās no līguma par pakalpojumu sniegšanu [..], patērētājam par pakalpojumu, kas sniegts līdz atteikumam, jāsamaksā kompensācija, ja patērētājs pārdevējam vai piegādātājam ir skaidri lūdzis, lai viņš sāk sniegt pakalpojumu pirms atteikuma termiņa beigām. Tiesības, kas izriet no pirmā teikuma, pastāv tikai tad, ja pārdevējs vai piegādātājs ir informējis patērētāju atbilstoši *Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch* [(Civilkodeksa ievadlikums)] 246.a panta pirmās iedaļas 2. punkta pirmā teikuma 1. un 3. punktam. [..] Aprēķinot kompensāciju, jāpamatojas uz kopējo cenu, par kuru panākta vienošanās. Ja kopējā cena, par kuru panākta vienošanās, ir pārmērīgi liela, kompensācija jāaprēķina, pamatojoties uz sniegtā pakalpojuma tirgus vērtību."

III. Tiesvedība pamatlietā un prejudiciālie jautājumi

13. 2020. gadā atbildētājs JK, kam Berlīnē pieder daudzstāvu ēka, nolēma pievienot šai ēkai divus jaunus stāvus. Šajā nolūkā viņš uzdeva arhitektam projektēšanu un būvdarbu vadību, kā arī atbalstu attiecīgo līgumu slēgšanā.

14. Arhitekts, izvēlējies *Eisenberger Gerüstbau GmbH* (turpmāk tekstā – "*Eisenberger*") kā uzņēmumu, kas specializējas sastatņu uzstādīšanā, pa e-pastu nosūtīja gan *Eisenberger*, gan JK viņa sagatavoto līguma projektu. Šajā projektā tomēr nebija nekādas norādes par JK atteikuma tiesībām, un 2020. gada decembrī abas puses parakstīja to bez grozījumiem.

[3] Civilkodekss, redakcijā, kura publicēta 2002. gada 2. janvārī (*Bundesgesetzblatt* (Federālais Oficiālais Vēstnesis), I daļa, 42. lpp., 2909[. lpp.]; 2003, I daļa, 738. lpp.) un kurā jaunākie grozījumi izdarīti ar 2021. gada 10. augusta likuma (*Bundesgesetzblatt*, I daļa, 3515. lpp.) 1. pantu.

15. Pēc sastatņu uzstādīšanas 2021. gada janvārī *Eisenberger* pa e-pastu nosūtīja JK papildu piedāvājumu divu papildu sastatņu vienību uzstādīšanai. Šo piedāvājumu JK parakstīja atsevišķā līgumā, arī pa e-pastu.

16. Pēc tam *Eisenberger* atļāva JK izmantot sastatnes, lai veiktu ēkā plānotos būvdarbus.

17. 2021. gada decembrī, lai gan būvdarbi, kuru veikšanai bija nepieciešamas sastatnes, bija pabeigti, JK paziņoja par atteikumu no sastatņu piegādes līguma, kā arī no papildlīguma, atsakoties veikt turpmākus maksājumus un pieprasot atmaksāt summu, kas samaksāta pamatojoties uz rēķiniem, kuri izrakstīti līdz 2021. gada maijam.

18. Pēc tam, kad pēc JK pieprasījuma *Eisenberger* demontēja sastatnes, tā pret JK cēla prasību *Landgericht Berlin* (Berlīnes apgabaltiesa, Vācija), pieprasot samaksāt vēl nesamaksāto atlīdzību. Šajā pašā tiesvedībā JK cēla pretprasību, pieprasot atmaksāt līdz šim samaksātās summas.

19. *Landgericht Berlin* (Berlīnes apgabaltiesa), apmierinot pretprasību, noraidīja prasību ar 2023. gada 19. maija spriedumu, par kuru *Eisenberger* iesniedza apelācijas sūdzību.

20. *Kammergericht* (Berlīnes Augstākā tiesa, Vācija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai četrus prejudiciālus jautājumus:

"1. Vai atsaucams distances līgums atbilstoši Direktīvas 2011/83/ES 2. panta 7. punktam ir konstatējams arī tad atbilstoši šīs direktīvas 9. panta 1. punktam, ja patērētājam pirms līguma noslēgšanas vai tā noslēgšanas brīdī sniedz atbalstu tirgotājs, kuru tas ir nolīdzis neatkarīgi no pakalpojuma sniedzēja?

2. Ja Tiesa uz 1. punktā izklāstīto jautājumu atbild apstiprinoši:

   Vai atsaucams distances līgums atbilstoši Direktīvas 2011/83 2. panta 7. punktam ir konstatējams atbilstoši šīs direktīvas 9. panta 1. punktam arī tad, ja ir izpildīts kāds no šādiem papildu nosacījumiem:

   a) tieši tirgotājs, kas sniedz atbalstu patērētājam, bija tas, kurš sākotnēji izveidoja saziņu starp patērētāju un pakalpojumu sniedzēju;

   b) tirgotājs, kurš sniedz atbalstu patērētājam, ir ietekmējis būtiskas līguma satura daļas pirms tā noslēgšanas (piemēram: pakalpojumu saraksta sagatavošana vai piekļuves nodrošināšana līguma projektam):

3. Ja Tiesa uzskatītu, ka gadījumos, kas izklāstīti 1. punktā un 2. punkta a) vai b) apakšpunktā, nav konstatējams atsaucams distances līgums:

   Ja puses pēc šā līguma noslēgšanas un [atkārtoti] tikai ar distances saziņas līdzekļu palīdzību noslēdz vēl vienu vienošanos par pakalpojumu sniedzēja sniedzamiem papildu pakalpojumiem, kuriem salīdzinājumā ar pirmo līgumu ir pakārtota nozīme:

   Vai šī papildu vienošanās pati par sevi ir atbilstoši Direktīvas 2011/83 9. panta 1. punktam atsaucams distances līgums atbilstoši šīs direktīvas 2. panta 7. punktam, vai arī tas kā pamatlīgums, kuru tas papildina, nav atceļams kā distances līgums?

4. Ja patērētājs ir izmantojis tā atteikuma tiesības saistībā ar atsaucamu distances līgumu pēc tam, kad otra līgumslēdzēja puse jau ir sniegusi pakalpojumus:

   Vai, neņemot vērā Direktīvas 2011/83 14. panta 4. punkta a) apakšpunktu un 5. punktu, patērētājam var būt pienākums samērīgi atlīdzināt tirgotājam tā pakalpojuma vērtību, ja cits secinājums, ņemot vērā visus konkrētā gadījuma apstākļus, nozīmētu tiesību ļaunprātīgu izmantošanu vai būtu pretējs labai ticībai?"

IV. Juridiskā analīze

21. Pirmie trīs prejudiciālie jautājumi ir definējoša rakstura jautājumi, jo tajos Tiesai tiek lūgts precizēt jēdzienu "patērētājs" un "distances līgums" robežas: manuprāt, lietderīgu atbildi bez pārmērīgām grūtībām var sniegt, pamatojoties uz esošo judikatūru. Ceturtais jautājums, kā minēts, ir lietas centrālais punkts, jo Tiesai tiek jautāts par, manuprāt, jutīgu tēmu: kā sabalansēt patērētāja atteikuma tiesības, kuras gadījumā, ja tirgotājs nesniedz informāciju, pagarinās līdz vienam gadam no līguma noslēgšanas, ar tirgotāja leģitīmās uzticības aizsardzību un līgumtiesību labas ticības principu. Proti, nepieciešamā patērētāju kā vājāko līgumslēdzēju pušu tiesību ievērošana nedrīkst būt neierobežota gadījumos, kad notiek "ļaunprātīga izmantošana", kas nekādā veidā nevar tikt aizsargāta ar Savienības tiesībām. Tas tā it īpaši ir gadījumos, kad tirgotāja uzņemtā saistība būtībā ir pilnībā izpildīta.

A. Par pirmo un otro prejudiciālo jautājumu

22. Lai atbildētu uz pirmo un otro iesniedzējtiesas uzdoto prejudiciālo jautājumu, jāpārbauda, vai atbilstoši Direktīvai 2011/83 līgums, kas, izmantojot e-pastu, noslēgts starp tirgotāju un patērētāju, kuram pirms līguma noslēgšanas sniedza atbalstu trešā persona – tirgotājs, var būt kvalificējams par distances līgumu ar mērķi piemērot vai nepiemērot Direktīvas 2011/83 9. panta 1. punktā [4] paredzētās atteikuma tiesības.

23. Lai līgums varētu būt kvalificēts par "distances līgumu", jāizpilda četri kumulatīvi nosacījumi: i) līgumam jābūt noslēgtam starp patērētāju un tirgotāju; ii) tam jābūt noslēgtam saskaņā ar organizētu distances pārdošanas vai pakalpojumu sniegšanas shēmu; iii) noslēgšanai jānotiek, tirgotājam un patērētājam vienlaikus fiziski neatrodoties vienā vietā, un iv) līgumisko attiecību noslēgšanai ekskluzīvi jāizmanto viens vai vairāki distances saziņas līdzekļi līdz līguma noslēgšanas brīdim un pašā līguma noslēgšanas brīdī [5].

24. Runājot par i) apakšpunktā paredzēto pirmo nosacījumu [6], vispirms jāanalizē, vai JK var tikt kvalificēts par patērētāju, neskatoties uz arhitekta sniegto atbalstu pirms līguma noslēgšanas.

25. Saskaņā ar Direktīvu 2011/83 patērētājs ir jebkura fiziska persona, kura līgumā, uz ko attiecas šī direktīva, darbojas nolūkos, kas nav saistīti ar tās komercdarbību, uzņēmējdarbību, amatniecisko darbību vai profesiju [7]. Tirgotājs ir jebkura fiziska vai juridiska persona, kura,

[4] Paskaidrojuma pilnīgumam iesniedzējtiesa jautā, vai līgums šajā gadījumā var tikt kvalificēts par distances līgumu, no kura var atteikties, ja pastāv vairāki nosacījumi; skat. šo secinājumu 20. punktu.

[5] Kā definēts Direktīvas 2011/83 2. panta 7. punktā.

[6] i) līgumam jābūt noslēgtam starp patērētāju un tirgotāju.

[7] Skat. Direktīvas 2011/83 2. panta 1. punktu.

tostarp ar jebkuras citas personas, kas darbojas šīs personas vārdā vai uzdevumā, starpniecību, saistībā ar līgumiem, uz kuriem attiecas šī direktīva, darbojas nolūkos, kas ir saistīti ar tās komercdarbību [8].

26. Jēdziens "patērētājs", it īpaši saistībā ar līgumisku aizsardzību, ir autonoms Savienības tiesību jēdziens, kas jāinterpretē vienveidīgi [9]. Šajā ziņā īpaši būtiska ir definīcija, kas ietverta direktīvā par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos [10], ievērojot Tiesas interpretāciju: "patērētāja" statuss ir jānosaka, ņemot vērā funkcionālu kritēriju, kas paredz izvērtēt, vai attiecīgās līgumiskās attiecības iekļaujas tādā darbībā, kura ir ārpus profesijas īstenošanas [11]. Turklāt Tiesa ir precizējusi, ka jēdzienam "patērētājs" ir objektīvs mērķis un tas nav atkarīgs no konkrētajām zināšanām, kas attiecīgajai personai var būt, vai informācijas, kas tai varētu būt [12].

27. Praksē no lietas materiāliem neizriet, vai pakalpojums tika pieprasīts personīgām vajadzībām vai komerciāliem mērķiem (piemēram, nomai vai pārdošanai), vai abiem mērķiem. Šajā ziņā, kā paredzēts direktīvas 17. apsvērumā, divējāda lietojuma līgumu gadījumā, proti, ja līgums ir noslēgts ar mērķi, kas daļēji ir saistīts un daļēji nav saistīts ar personas komercdarbību, jāpārbauda, vai ar komercdarbību saistītais mērķis ir – vai nav – dominējošs līguma kopējā kontekstā. Ja tas ir tik ierobežots, ka nav dominējošs, attiecīgā persona var tikt kvalificēta par patērētāju [13].

28. Aplūkojamajā gadījumā uzskatu, ka patērētāja statusa esība jākonstatē valsts tiesai, kurai būs visaptveroši jāvērtē visi lietderīgie elementi. It īpaši būs jāņem vērā līguma noteikumi, īpašu uzmanību pievēršot preces vai pakalpojuma, par ko ir attiecīgais līgums, raksturam, jo tas varētu parādīt, kādam mērķim šī prece vai šis pakalpojums ir iegādāts [14].

29. Atsaucoties it īpaši uz arhitekta sniegto atbalstu patērētājam, šis apstāklis, manuprāt, automātiski nepadara patērētāju *mazāk vāju* vai *vairāk pieredzējušu* un tādējādi tieši neietekmē "patērētāja" statusu. Faktiski saskaņā ar pastāvīgo judikatūru patērētājs salīdzinājumā ar tirgotāju ir nelabvēlīgākā situācijā, jo viņš "uzskatāms par ekonomiski vājāku un juridiski mazāk pieredzējušu nekā otra līgumslēdzēja puse" [15] – neatkarīgi no tehniskām zināšanām, kas viņam varētu būt [16].

[8] Skat. Direktīvas 2011/83 2. panta 2. punktu.

[9] Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 5. decembris, *Vapenik* (C-508/12, EU:C:2013:790, 23. un 25. punkts), un 2025. gada 30. aprīlis, *St. Kliment Ohridski Primary Private School* (C-429/24, EU:C:2025:301, 34. punkts).

[10] Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.).

[11] Skat. rīkojumu, 2015. gada 19. novembris, *Tarcău* (C-74/15, EU:C:2015:772, 27. punkts), un spriedumu, 2023. gada 8. jūnijs, YYY. (Jēdziens "patērētājs") (C-570/21, EU:C:2023:456, 30. punkts un tajā minētā judikatūra). Skat. neseno spriedumu, 2025. gada 30. aprīlis, *St. Kliment Ohridski Primary Private School* (C-429/24, EU:C:2025:301, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

[12] Skat. spriedumu, 2015. gada 3. septembris, *Costea* (C-110/14, EU:C:2015:538, 21. punkts). Pēc analoģijas skat. arī spriedumu, 2020. gada 10. decembris, *Personal Exchange International* (C-774/19, EU:C:2020:1015, 38.–40. punkts). Arī jēdziens "tirgotājs" ir jāvērtē objektīvi un katrā atsevišķā gadījumā visaptveroši vērtējot funkcionālu kritēriju, atkarībā no tā, vai līgumiskas attiecības ir radušās tā profesionālajā darbībā (skat. spriedumu, 2018. gada 4. oktobris, *Kamenova* (C-105/17, EU:C:2018:808, 37. punkts).

[13] Skat. spriedumus, 2025. gada 8. maijs, *Pielatak* (C-410/23, EU:C:2025:325, 41. un 42. punkts), un 2023. gada 9. marts, *Wurth Automotive* (C-177/22, EU:C:2023:185, 27. punkts).

[14] Skat. spriedumu, 2015. gada 3. septembris, *Costea* (C-110/14, EU:C:2015:538, 22. un 23. punkts).

[15] Skat. spriedumus, 1993. gada 19. janvāris, *Shearson Lehman Hutton* (C-89/91, EU:C:1993:15, 18. punkts), un 2024. gada 5. decembris, *Guldbrev* (C-379/23, EU:C:2024:1002, 38. punkts).

[16] Spriedumā, 2015. gada 3. septembris, *Costea* (C-110/14, EU:C:2015:538), Tiesa uzskatīja, ka "pat ja tiktu uzskatīts, ka advokātam ir augsts tehnisko zināšanu līmenis", arī advokāts var būt uzskatāms par patērētāju, ja noslēdz līgumu, kas neietilpst tā profesionālajā darbībā (skat. 26. un 27. punktu).

30. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uzskatu, ka apstāklis vien, ka [personai] pirms līguma noslēgšanas sniedza atbalstu trešā persona – tirgotājs, pats par sevi neliedz kvalificēt [šo personu] par "patērētāju" Direktīvas 2011/83 2. panta 1. punkta izpratnē.

31. Runājot par pārējiem 2. panta 7. punktā paredzētajiem nosacījumiem [17], kurus ir lietderīgi analizēt kopā, distances līgumu direktīvas tiesību normu mērķis ir novērst, ka tālsaziņas līdzekļu izmantošanas rezultātā varētu samazināties patērētājam sniegtā informācija, it īpaši, atsaucoties uz šīs direktīvas 6. pantā minēto informāciju, kas patērētājam ir ļoti būtiska [18].

32. Kā noteikts Direktīvas 2011/83 20. apsvērumā, jēdzienā "distances līgums" nebūtu jāietver gadījumi, kuros līgums, par kuru sarunas veiktas tirgotāja uzņēmuma telpās, galu galā ir noslēgts, izmantojot distances saziņu, kā arī gadījumi, kuros līgums ir ierosināts, izmantojot distances saziņu, bet noslēgts tirgotāja uzņēmuma telpās. Turklāt minētajā apsvērumā ir precizēts, ka norādei uz organizētu distances pārdošanas vai pakalpojumu sniegšanas shēmu būtu jāietver tās shēmas, ko piedāvā kāda trešā persona, kas nav attiecīgais tirgotājs, bet ko tirgotājs izmanto, piemēram, tiešsaistes platforma. Tomēr ir izslēgti gadījumi, kad tīmekļvietne tikai sniedz informāciju par tirgotāju, viņa precēm un/vai pakalpojumiem un kontakta ziņas [19].

33. Aplūkojamajā gadījumā, neskarot pārbaudi, kas jāveic iesniedzējtiesai, konstatējams, ka arhitekts, kuru patērētājs ir nolīdzis atbalsta sniegšanai līguma noslēgšanā, lai sagatavotu līguma projektus, ir kontaktējis *Eisenberger*, lūdzot tam nosūtīt piedāvājumu. No lietas materiāliem izriet, ka pēc tam arhitekts pa e-pastu abām pusēm nosūtīja līguma projektu, kurā nebija iekļauta nekāda informācija par patērētāja atteikuma tiesībām [20]. Pēc tam *Eisenberger* parakstīja līgumu bez grozījumiem un nosūtīja to patērētājam, kas pēc tam pa pastu nosūtīja atpakaļ parakstītu līgumu. Šķiet, ka šie faktisko apstākļu elementi norāda, ka līgums ir noslēgts, izmantojot tikai distances saziņas līdzekļus, tirgotājam un patērētājam vienlaikus fiziski neatrodoties vienā vietā. Savukārt lietas materiālos nav konstatējami elementi saistībā ar organizētu distances pārdošanas vai pakalpojumu sniegšanas shēmu, ko būtu izveidojis tirgotājs, kā, piemēram, vai tirgotājs ir bijis tas, kas ir veicinājis līguma noslēgšanu, izmantojot distances saziņas līdzekli.

34. Tātad varētu secināt, ka arhitekts tikai ļāva patērētājam iegūt informāciju par līguma priekšmetu, tomēr neapspriežot līgumu ne ar vienu no līgumslēdzējām pusēm un nesniedzot patērētājam Direktīvas 2011/83 6. pantā minēto informāciju. Līdzīgā gadījumā Tiesa lēma, ka, izpildoties šādiem nosacījumiem, attiecīgais līgums var tikt uzskatīts par "distances līgumu" [21].

[17] Skat. šo secinājumu 23. punktu attiecībā uz pārējiem nosacījumiem.

[18] Skat. spriedumus, 2019. gada 23. janvāris, *Walbusch Walter Busch* (C-430/17, EU:C:2019:47, 35. un 36. punkts), un 2023. gada 21. decembris, *BMW Bank* u.c. (C-38/21, C-47/21 un C-232/21, EU:C:2023:1014, 169. punkts un tajā minētā judikatūra).

[19] Šajā ziņā skat. Komisijas paziņojumu "Pamatnostādnes par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/83/ES par patērētāju tiesībām interpretāciju un piemērošanu" (OV 2021, C 525, 1. lpp.). It īpaši 4.1. sadaļā ir sniegti piemēri, lai labāk izprastu distances līguma definīciju, it īpaši jēdzienu organizēta distances pārdošanas vai pakalpojumu sniegšanas shēma. Piemēram, ja tirgotājs izņēmuma kārtā noslēdz līgumu ar patērētāju pa e-pastu vai tālruni pēc tam, kad ar viņu ir sazinājies patērētājs, šāds līgums neiekļautos distances līguma definīcijā. Savukārt, ja tirgotājs veicina e-pasta vai tālruņa izmantošanu kā paņēmienu līgumu noslēgšanai ar patērētājiem, tas būtu distances līgums, kam tādējādi būtu piemērojama Direktīva 2011/83.

[20] Tomēr nav iespējams secināt, vai patērētājam bija iespēja uzdot arhitektam jautājumus par līguma saturu, lai novērstu jebkādu iespējamo neskaidrību par viņa līgumisko saistību ar tirgotāju apjomu.

[21] Skat. spriedumu, 2023. gada 21. decembris, *BMW Bank* u.c. (C-38/21, C-47/21 un C-232/21, EU:C:2023:1014, 171. punkts). Pilnīguma labad – minētā lieta attiecās uz gadījumu, kad "līguma noslēgšanas ar tirgotāju sagatavošanas posmā patērētājs fiziski ir saticies ar starpnieku, kurš rīkojies tirgotāja vārdā vai uzdevumā, taču šis starpnieks tikai ļāvis patērētājam iegūt informāciju par līguma priekšmetu un attiecīgā gadījumā pieņemt un nodot tirgotājam patērētāja pieteikumu, nedz apspriežot līgumu ar starpnieku, nedz sniedzot tam šīs direktīvas 6. pantā paredzēto informāciju". Turpretī 170. punktā Tiesa izslēdza distances līguma kvalifikāciju, ja posmā pirms līguma noslēgšanas patērētājs fiziski ir saticies ar starpnieku, kurš rīkojies tirgotāja vārdā vai uzdevumā, un ir varējis uzdot šim starpniekam jautājumus un saņēmis Direktīvas 2011/83 6. pantā paredzēto informāciju.

35. Ņemot vērā iepriekš minēto, uzskatu, ka, neskarot pārbaudi par četru distances līguma definīcijas nosacījumu [22] izpildi – tā jāveic valsts iesniedzējtiesai –, tāds līgums kā tas, kuru noslēguši *Eisenberger* un atbildētājs, var tikt uzskatīts par "distances līgumu" Direktīvas 2011/83 2. panta 7. punkta izpratnē – ar sekojošu iespēju atsaukt līgumu atbilstoši šīs pašas direktīvas 9. panta 1. punktam.

B. Par trešo prejudiciālo jautājumu

36. Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai gadījumā, ja puses, ekskluzīvi izmantojot vienu vai vairākus distances saziņas līdzekļus, noslēdz vienošanos par pakalpojumiem, kuri papildina pakalpojumus, kas paredzēti līgumā, kurš nav distances līgums, vai šī vienošanās ir uzskatāma par distances līgumu Direktīvas 2011/83 2. panta 7. punkta izpratnē.

37. Vispirms jānorāda, ka šis jautājums ir būtisks vienīgi gadījumā, ja uz pirmajiem diviem jautājumiem tiek atbildēts, ka sākotnējs līgums nevar tikt definēts par "distances līgumu". Tomēr man jāizklāsta daži apsvērumi.

38. Neskarot pārbaudi, kas jāveic iesniedzējtiesai, uzskatu, ka distances līguma definīcijas nosacījumi var attiekties arī uz turpmāku papildu vienošanos [23]. Faktiski pēc līguma noslēgšanas un sastatņu uzstādīšanas *Eisenberger* nosūtīja JK e-pasta vēstuli ar papildinošu piedāvājumu attiecībā uz divām papildu sastatnēm. Patērētājs parakstīja piedāvājumu, nosūtot to pa e-pastu.

39. Patiešām, kā noteikts Direktīvas 2011/83 14. apsvērumā [24], kā arī 3. panta 5. punktā [25], netiek ietekmēts valsts tiesiskais regulējums par līgumtiesību aspektiem, kas nav reglamentēti šajā direktīvā.

40. No tā izriet, ka līgumtiesību aspektu – kā papildu vienošanās, kas nav regulēta Direktīvā 2011/83, – raksturam būtu jābūt noteiktam valsts tiesiskajā regulējumā.

41. Pamatojoties uz šiem apsvērumiem un ņemot vērā, ka galvenais līgums var būt kvalificēts par distances līgumu, valsts iesniedzējtiesai ir jāpārbauda papildinošas vienošanās raksturs.

C. Par ceturto prejudiciālo jautājumu

42. Ceturtais jautājums Tiesai sniedz iespēju labāk precizēt pamatlietā aplūkotās Direktīvas 2011/83 tiesību normas par atteikuma tiesībām.

[22] Skat. šo secinājumu 23. punktu par četriem "distances līguma" pastāvēšanas nosacījumiem.

[23] Pilnības labad – uzskatu, ka aplūkojamajā gadījumā vienošanās ir papildinoša, nevis "papildu" rakstura, kas definēts Direktīvas 2011/83 2. panta 15. punktā, jo saskaņā ar lietas materiālu elementiem, papildinot sākotnējo līgumu, nekādas vienošanās starp arhitektu un *Eisenberger* nebija. Proti, saskaņā ar minēto pantu, "papildu līgums" ir "līgums, ar kuru patērētājs iegūst preces vai pakalpojumus saistībā ar distances līgumu vai līgumu, kas noslēgts ārpus uzņēmuma telpām, un minētās preces piegādā vai minētos pakalpojumus sniedz tirgotājs vai trešā persona, pamatojoties uz šīs trešās personas un tirgotāja savstarpēju vienošanos". Jānorāda, ka *Eisenberger* bija pielāgojis galveno līgumu īpašām vajadzībām, kas izrietēja no preces vai pakalpojuma, par ko ir attiecīgais līgums, sniegšanas, izmantojot līgumu, kas ietvēra šī paša līguma priekšmetu, kā rezultātā šimlīgumam bija "ietverošas" vienošanās raksturs, nevis "palīgraksturs".

[24] 14. apsvērumā paredzēts: "šai direktīvai nebūtu jāietekmē valsts tiesību akti līgumtiesību jomā attiecībā uz līgumtiesību aspektiem, kas nav reglamentēti šajā direktīvā. Tāpēc šai direktīvai nebūtu jāskar valsts tiesību akti, kas regulē, piemēram, līguma noslēgšanu vai spēkā esamību (piemēram, gadījumā, ja nav dota piekrišana). Tāpat šai direktīvai nebūtu jāskar valstu tiesību akti attiecībā uz vispārējiem līguma tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, noteikumi par sabiedrisko ekonomisko kārtību, piemēram, noteikumi par pārmērīgām vai uzskrūvētām cenām, un noteikumi par neētiskiem tiesiskiem darījumiem."

[25] 3. panta 5. punktā paredzēts: "šī direktīva neskar valstu vispārējās līgumtiesības, piemēram, noteikumus par līguma spēkā esamību, sagatavošanu vai sekām, ciktāl vispārējo līgumtiesību aspekti šajā direktīvā nav reglamentēti."

43. Vispirms jānorāda, ka gadījumā, kas bija saistīts ar ārpus uzņēmuma telpām noslēgtiem līgumiem, kuri reglamentēti Direktīvā 2011/83, Tiesa secināja, ka Direktīvas 2011/83 14. panta 4. punkta a) apakšpunkta i) punkts un 5. punkts jāinterpretē tādējādi, ka patērētājs ir atbrīvots no jebkāda pienākuma maksāt par sniegtajiem pakalpojumiem, ja attiecīgais tirgotājs viņam nav sniedzis 14. panta 4. punkta a) apakšpunkta i) punktā minēto informāciju un patērētājs savas atteikuma tiesības ir izmantojis pēc līguma izpildes. Tas tā ir, pamatojoties uz "būtis[ko] nozīm[i], kāda Direktīvā 2011/83 ir piešķirta pirms līguma noslēgšanas sniegtajai informācijai par atteikuma tiesībām no ārpus uzņēmuma telpām noslēgtiem līgumiem" [26].

44. Tomēr Tiesa precizēja – gadījumā, kas bija saistīts ar Direktīvas 2008/48 par patēriņa kredītlīgumiem [27] tiesību normām –, ka "kredītlīguma pilnīga izpilde izraisa atteikuma tiesību izbeigšanos" [28]. Precīzāk, Tiesa apstiprināja, ka "tā kā līguma izpilde ir dabīgs līgumisko saistību izbeigšanās mehānisms, [..] patērētājs vairs nevar atsaukties uz atteikuma tiesībām [..] tiklīdz puses kredītlīgumu ir pilnībā izpildījušas un tiklīdz no šī līguma izrietošie savstarpējie pienākumi šī iemesla dēļ ir izbeigušies" [29].

45. Aplūkojamais gadījums sniedz interesantu iespēju tādai direktīvas tiesību normu piemērošanai, kas līdzsvaro dažādas savstarpēji konkurējošas aizsardzības vajadzības. No vienas puses, tā ir nepieciešamā un obligātā patērētāja aizsardzība delikātā brīdī pirms līguma noslēgšanas un tātad to tiesību normu izmantošana, kas patērētājam piešķir papildu tiesības tad, ja tirgotājs nesniedz būtisku informāciju; aplūkojamajā gadījumā – atteikuma termiņa pagarināšana līdz vienam gadam [30]. No otras puses, tā ir nepieciešamība, lai Savienības tiesības netiktu izmantotas ļaunprātīgās rīcībās, ņemot vērā visus konkrētā gadījuma apstākļus, kuri izraisa patērētāja tiesību nesamērīgu aizsardzību un nepamatotu kaitējumu tirgotājam.

46. Iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai tas, ka patērētājs atsaucas uz prasītās summu atmaksas atteikumu, var būt pretrunā labai ticībai, ja ir kumulatīvi izpildīti četri nosacījumi: i) nav iespējams konstatēt, ka tirgotājs apzināti nav sniedzis patērētājam informāciju saskaņā ar Direktīvas 2011/83 14. panta 4. punkta a) apakšpunktu; ii) tirgotājs ir sniedzis patērētājam pakalpojumu, kuru faktisko vai ekonomisko iemeslu dēļ nav iespējams atgriezt; iii) patērētājs tagad pastāvīgi izmanto šo pakalpojumu vai ir piesavinājies pakalpojumam piemītošo vērtību, un iv) kompensācijas summa nav pārmērīgi liela.

47. Būtībā iesniedzējtiesa jautā, vai, izvērtējot visus konkrētā gadījuma apstākļus un tātad: tirgotāja vainas pakāpi informācijas nesniegšanā un veiktā būvdarba raksturu, kā arī pieprasīto summu apmēru, ir iespējams veikt pušu rīcības vērtējumu pēc līgumtiesību labas ticības kanoniem, un tas varētu novest pie risinājuma, kas atšķiras no patērētāja piedāvātā – būt atbrīvotam no visām izmaksām, kaut arī viņš ir pilnībā izmantojis līgumā paredzēto pakalpojumu.

48. Vispirms jānorāda, ka Direktīvā 2011/83 nav tiesību normu, kuras attiektos uz gadījumu, kad patērētājs ļaunprātīgi izmanto direktīvā piešķirtās tiesības. Tāpēc uzskatu, ka Direktīvas 2011/83 14. panta 4. punkta a) apakšpunkts un 5. punkts jāinterpretē, ņemot vērā šīs direktīvas kontekstu un izvirzītos mērķus, kā arī tiesību ļaunprātīgas izmantošanas un labas ticības vispārējus principus, it īpaši, ņemot vērā konkrētā gadījuma faktiskos apstākļus.

[26] Spriedums, 2023. gada 17. maijs, DC (Atteikšanās pēc līguma izpildes) (C-97/22, EU:C:2023:413, 32. punkts).

[27] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 87/102/EEK (OV 2008, L 133, 66. lpp.).

[28] Spriedums, 2023. gada 21. decembris, *BMW Bank* u.c. (C-38/21, C-47/21 un C-232/21, EU:C:2023:1014, 292. punkts).

[29] Spriedums, 2023. gada 21. decembris, *BMW Bank* u.c. (C-38/21, C-47/21 un C-232/21, EU:C:2023:1014, 279. punkts).

[30] Skat. Direktīvas 2011/83 10. panta 1. punktu.

49. Savienības tiesībās ir atzīts vispārējs tiesību princips, saskaņā ar kuru tiesību subjekti nevar krāpnieciski vai ļaunprātīgi atsaukties uz Savienības tiesību normām [31]. Tiesību ļaunprātīga izmantošana kā vispārējs Eiropas līgumtiesību princips jāinterpretē, ņemot vērā labas ticības principu, kuram, kā zināms, ir tiesību izmantošanu ierobežojošā funkcija: proti, ir tiesiska tādu tiesību izmantošana, kuras atbilst šo tiesību *ratio* [būtībai] un nenodara otrai līgumslēdzējai pusei pārmērīgu kaitējumu. Tātad no tā izriet, ka tiesību izmantošana nevar būt neierobežota, jo tai piemīt tā dēvētais funkcionāls ierobežojums: jāievēro mērķis, kuram konkrētas tiesības ir ieviestas tiesību sistēmā.

50. Turklāt vēlreiz jāatgādina, ka šī direktīva neietekmē "valsts tiesību akt[us] līgumtiesību jomā attiecībā uz līgumtiesību aspektiem, kas nav reglamentēti šajā direktīvā", un ka "direktīvai nebūtu jāskar valstu tiesību akti attiecībā uz vispārējiem līguma tiesiskās aizsardzības līdzekļiem" [32].

51. Saskaņā ar pastāvīgu judikatūru ļaunprātīgas rīcības pierādījumam jākonstatē divi elementi – objektīvais un subjektīvais [33]. Runājot par objektīvu elementu, jākonstatē, ka, lai arī Savienības tiesiskajā regulējumā paredzētie nosacījumi formāli ir ievēroti, šā tiesiskā regulējuma mērķis nav sasniegts. Savukārt, runājot par subjektīvu elementu, tas var būt uzskatāms par izpildītu, ja ir konstatēta vēlme iegūt no Savienības tiesiskā regulējuma izrietošu priekšrocību, mākslīgi radot tās iegūšanai vajadzīgos nosacījumus.

52. Analīzē īpaši pievērsīšos objektīvajam elementam, jo attiecībā uz subjektīvo elementu vienīgi iesniedzējtiesa varēs pārbaudīt – atbilstoši valsts tiesību noteikumiem par pierādījumiem un visiem tās rīcībā esošajiem elementiem –, vai darījuma mērķis ir bijis iegūt nepamatotas priekšrocības no Savienības tiesību piemērošanas [34].

53. Runājot par objektīvo elementu ļaunprātīgas rīcības pierādīšanai, Direktīvas 2011/83 mērķis ir nodrošināt augstu patērētāju aizsardzības līmeni, piešķirot tiem noteiktas tiesības, it īpaši distances līgumu vai ārpus uzņēmuma telpām noslēgto līgumu jomā, tostarp atteikuma tiesības [35].

54. Proti, direktīvā ir paredzēta virkne tirgotāja pienākumu, it īpaši saistībā ar informāciju, kas jāsniedz patērētājam pirms līguma noslēgšanas. Faktiski Savienības likumdevēja mērķis ir novērst, ka tālsaziņas līdzekļu izmantošanas rezultātā varētu samazināties patērētājam sniegtā informācija [36].

55. Ņemot vērā pirms distances līguma noslēgšanas patērētājam sniegtās informācijas būtisko nozīmi, atteikuma – kas saistībā ar patērētāju pienākumiem ir regulēts 14. pantā – mērķis ir ļaut patērētājam atsaukt savu lēmumu, ja pēc līguma noslēgšanas viņš uzskata, ka tas vairs neatbilst viņa vajadzībām, un tādējādi atteikties no līguma sekām [37].

[31] Skat. *inter alia* spriedumu, 1998. gada 12. maijs, *Kefalas* u.c. (C-367/96, EU:C:1998:222, 20. punkts). Turklāt "[Savienības] tiesiskā regulējuma piemērošana nav paplašināma tiktāl, lai iekļautu [..] darījumus, kas [tiek] veikti [..] tikai, lai ļaunprātīgi baudītu [Savienības] tiesību sniegtās priekšrocības", skat. spriedumu, 2006. gada 21. februāris, *Halifax* u.c. (C-255/02, EU:C:2006:121, 69. punkts un tajā minētā judikatūra).

[32] Skat. Direktīvas 2011/83 14. apsvērumu un 3. panta 5. punktu un šo secinājumu 39. punktu.

[33] Skat. spriedumus, 2000. gada 14. decembris, *Emsland-Stärke* (C-110/99, EU:C:2000:695, 52. un 53. punkts) un 2014. gada 13. marts, *SICES* u.c. (C-155/13, EU:C:2014:145, 31. punkts).

[34] Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2000. gada 14. decembris, *Emsland-Stärke* (C-110/99, EU:C:2000:695, 58. punkts), un 2006. gada 21. februāris, *Halifax* u.c. (C-255/02, EU:C:2006:121, 81. punkts).

[35] Skat. spriedumu, 2019. gada 23. janvāris, *Walbusch Walter Busch* (C-430/17, EU:C:2019:47, 33. un 35. punkts).

[36] *Ibid.*

[37] Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2021. gada 9. septembris, *Volkswagen Bank* u.c. (C-33/20, C-155/20 un C-187/20, EU:C:2021:736, 123. punkts un tajā minētā judikatūra).

56. Taču, ja tirgotājs nesniedz informāciju par atteikuma tiesībām, atbilstoši Direktīvas 2011/83 14. panta 4. punkta a) apakšpunkta i) punktam patērētājs nesedz nekādas izmaksas. Turklāt saskaņā ar 14. panta 5. punktu "patērētājs, izmantojot atteikuma tiesības, neuzņemas nekādu atbildību". Šādā kontekstā ar 14. panta 4. un 5. punktu Savienības likumdevējs ir domājis *sodīt* tirgotāju, kas nepilda savus pienākumus sniegt informāciju, lai nodrošinātu augstu patērētāju aizsardzības līmeni [38].

57. Taču jāsniedz vēl viens apsvērums par direktīvā izvirzītajiem mērķiem.

58. Kā noteikts Direktīvas 2011/83 4. apsvērumā, tās mērķis ir veicināt pareizo samēru starp augstu patērētāju aizsardzības līmeni un uzņēmumu konkurētspēju. Šajā ziņā, manuprāt, Direktīvas 2011/83 4. apsvērumā paredzētais ir saistāms ar šīs direktīvas 50. apsvērumu, saskaņā ar kuru, ja, no vienas puses, patērētājam vajadzētu būt tiesīgam izmantot savas atteikuma tiesības pat tad, ja viņš ir lūdzis, lai pakalpojumus sniedz pirms atteikuma termiņa beigām, no otras puses, būtu jānodrošina, ka tirgotājam atbilstīgi samaksāts par pakalpojumu, ko viņš ir sniedzis [39].

59. Ņemot vērā šo apsvērumu, minētajam mērķim būtu pretrunā uzskats, ka patērētājs var atteikties no līguma pēc līguma pilnīgas izpildes un būt atbrīvots no jebkāda samaksas pienākuma. Tas būtu nesamērīgs risinājums attiecībā pret uzņēmuma finansiālajām prasībām, un tālab uz uzņēmumu varētu gulties nepamatoti izdevumi.

60. Iepriekš minētais tiek (vēl vairāk) apstiprināts, ja tiek ņemti vērā daži aplūkojamo gadījumu raksturojošie elementi: līgumā nebija nekādas informācijas saistībā ar atteikuma tiesībām; atteikums ir izteikts pēc tam, kad būvdarbs tika pabeigts; līgumu ir sagatavojis tirgotājs (arhitekts), kas, kā izriet no lietas materiāliem, ir atbalstījis patērētāju visā līguma apspriešanas posmā.

61. Faktiski šādā kontekstā nevar neņemt vērā arhitekta sniegto atbalstu, kas, lai arī neietekmējot patērētāja statusu, manuprāt, var ieņemt centrālo lomu kopējā vērtējumā. Proti, būtu maz ticams, ka arhitekts nezināja patērētāja pienākumus un tiesības saistībā ar līgumu, ko viņš bija sagatavojis, un ka viņš nevarēja par tām informēt patērētāju [40]. Katrā ziņā iesniedzējtiesai ir jāvērtē arhitekta ietekme, analizējot tiesību ļaunprātīgas izmantošanas piemērošanu.

62. Pamatojoties uz šiem apsvērumiem, nepiekrītu Komisijas uzskatam, saskaņā ar kuru, ņemot vērā vien apstākli, ka atteikums ir izteikts divpadsmit mēnešu laikā, šāda prakse neatbilstot ļaunprātīgas izmantošanas nosacījumiem. Manuprāt, būtu reducējoši ņemt vērā tikai atteikuma termiņu ievērošanu, lai *tout court* secinātu, ka tā nav ļaunprātīga izmantošana.

63. Kā minēts iepriekš, uzskatīt, ka patērētājs var atkāpties no līguma saskaņā ar Direktīvu 2011/83, neuzņemoties nekādas izmaksas, manuprāt, nozīmētu patērētāju aizsardzības mērķa interpretēšanu ārpus šā mērķa robežām. Savukārt Savienības tiesību normu interpretācijā jāņem vērā sekas, kuras var izraisīt atteikuma tiesību izmantošana.

[38] Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2021. gada 9. septembris, *Volkswagen Bank* u.c. (C-33/20, C-155/20 un C-187/20, EU:C:2021:736, 124. punkts).

[39] Pēc analoģijas attiecībā uz preču [pirkuma] līgumu Direktīvas 2011/83 47. apsvērumā ir paredzēts, ka "daži patērētāji izmanto atteikuma tiesības pēc tam, kad lietojuši preces ilgāk, nekā būtu nepieciešams, lai noskaidrotu šo preču veidu, īpašības un darbību. Šādā gadījumā patērētājam nebūtu jāzaudē atteikuma tiesības, bet būtu jāatbild par šo preču vērtības jebkādu mazināšanos [..]".

[40] Par informācijas asimetriju starp arhitektiem un patērētāju skat. spriedumu, 2019. gada 4. jūlijs, Komisija/Vācija (C-377/17, EU:C:2019:562, 77. punkts).

64. Šādā kontekstā, ņemot vērā taisnīgu līdzsvaru starp patērētāju aizsardzību un uzņēmumu konkurētspēju, ko ar direktīvu cenšas panākt, sliecos uzskatīt, ka atteikuma tiesību izmantošanai jābūt ierobežotai, lai tiktu aizsargātas arī tirgotāja prerogatīvas. Pretējā gadījumā šo tiesību izmantošana bez kompensācijas tirgotājam neatbilstu ne tikai atteikuma tiesību mērķim, bet arī Direktīvas 2011/83 mērķim, kā izklāstīts 4. apsvērumā [41].

65. It īpaši – jāmeklē līdzsvara punkts starp patērētāja aizsardzības tiesību normu stingru piemērošanu un tātad patērētāja tiesību atteikties no līguma, pamatojoties uz informācijas neesību, jutīgajā posmā pirms līguma noslēgšanas aizsardzību un tirgotāja tiesībām uz atlīdzības atzīšanu par paveikto darbu, kad būvdarbs patērētāja labā ir pilnībā izpildīts. Šis līdzsvara punkts, pēc valsts tiesas pārbaudēm, varētu būt atrodams, atzīstot saprātīgu kompensāciju [42].

66. Tomēr iesniedzējtiesai ir jāveic nepieciešamās pārbaudes un it īpaši: jāvērtē, vai līgums ir izpildīts pilnībā vai nē, sniegto būvdarbu un pakalpojuma vērtība, arhitekta kā konsultējošā tirgotāja iejaukšanās ietekme uz patērētāja lēmumu slēgt līgumu, tirgotāja [patērētāja] ļaunprātīgas rīcības esība iepriekš aprakstītā nozīmē un, ja šī tiesa secinās, ka ļaunprātīga rīcība ir notikusi, piemērots kompensācijas apmērs, kuru patērētājam ir pienākums izmaksāt kā kompensāciju tirgotājam, ņemot vērā būvdarba un pakalpojuma pabeigšanu.

V. Secinājumi

67. Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Kammergericht* (Berlīnes Augstākā tiesa, Vācija) uzdotajiem prejudiciāliem jautājumiem atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/83/ES (2011. gada 25. oktobris) par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK 2. panta 7. punkts jāinterpretē tādā nozīmē, ka,

neskarot distances līguma definīcijas nosacījumu pārbaudi, kas jāveic valsts iesniedzējtiesai, un pēc konstatējuma, ka attiecīgā persona var tikt definēta par patērētāju, distances līgums veidojas un tātad atteikuma tiesību izmantošana ir piemērojama, pat ja attiecīgajam patērētājam pirms līguma noslēgšanas vai līguma noslēgšanas brīdī atbalstu ir sniegusi viņa paša nolīgtā trešā persona – tirgotājs.

Atsaucams distances līgums šīs pašas direktīvas 9. panta 1. punkta izpratnē veidojas arī tad, ja pastāv viens no šiem nosacījumiem: i) tieši tirgotājs, kas sniedz atbalstu patērētājam, bija tas, kurš sākotnēji izveidoja saziņu starp patērētāju un pakalpojuma sniedzēju; ii) tirgotājs, kas sniedz atbalstu patērētājam, ir ietekmējis būtisku līguma satura daļu formulēšanu pirms līguma noslēgšanas.

[41] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 3. septembris, *Messner* (C-489/07, EU:C:2009:502), kurā Tiesa nosprieda, ka ar "Direktīvas 97/7 6. panta 1. punkta otrā teikuma un 2. punkta noteikum[iem] [..] ir pieļauts, ka pienākums maksāt vērtības starpības atlīdzību par preces lietošanu patērētājam ir uzlikts gadījumā, ja šo preci viņš ir lietojis veidā, kas nav savienojams ar civiltiesību principiem, tādiem kā laba ticība un netaisna iedzīvošanās, ievērojot nosacījumu, ka nedrīkst būt apdraudēts minētās direktīvas mērķis un it īpaši atteikuma tiesību iedarbīgums, kas ir jānosaka valsts tiesai" (29. punkts).

[42] Kā lasāms ģenerāladvokāta Dž. Pitrucellas [*G. Pitruzzella*] secinājumos lietā YYY. (Jēdziens "patērētājs") (C-570/21, EU:C:2022:1002), "Savienības tiesību un Tiesas judikatūras avotu attīstība notiek patērētāju lielākas aizsardzības virzienā, bet vienmēr līdzsvarā ar citām brīvībām un ar vienotā tirgus efektīvu darbību, tomēr atstājot jēdzienā pietiekamu elastību, lai tajā varētu iekļaut visas situācijas, kurās ir objektīva aizsardzības nepieciešamība" (43. punkts).

Konstatējot, ka galvenais līgums ir uzskatāms par distances līgumu, arī papildu vienošanās ir uzskatāma par distances līgumu, neskarot distances līguma definīcijas nosacījumu pārbaudi arī attiecībā uz šo vienošanos – tā jāveic iesniedzējtiesai – un neskarot valsts tiesību normas par papildu vienošanās spēkā esību un sekām.

Direktīvas 2011/83 14. panta 4. punkta a) apakšpunkts un 5. punkts jāinterpretē tādā nozīmē, ka

patērētājam, kurš ir izmantojis atteikuma tiesības pēc līguma izpildes, ir pienākums atlīdzināt tirgotājam pakalpojuma, kas ir sniegts un ko nav iespējams atdot, vērtību saprātīgā apmērā, kuru nosaka valsts tiesa, ja, ņemot vērā visus faktiskos apstākļus, ir konstatēta šī patērētāja ļaunprātīga rīcība.